

تأثیر والدین بر روابط اجتماعی، اضطراب و ناتوانی‌های یادگیری کودکان

مؤلفان:

محسن رجایی

زهرا کربلایی باری

راهله حبیبی داویجانی

تابستان ۱۳۹۸

سرشناسه	رجبی، محسن، ۱۳۷۳ -
عنوان و نام پدیدآور	تاثیر والدین بر روابط اجتماعی، اضطراب و ناتوانی‌های یادگیری کودکان/ مولفان محسن رجبی، زهرا کربلایی باقری، راهله حبیبی داویدجانی.
مشخصات نشر	اردبیل: نشر نایاب، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۶۴ ص
شابک	978-622-202-091-0
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	حافظه کودکان
موضوع	Memory in children
موضوع	یادگیری
موضوع	Learning
موضوع	یادگیری -- اختلالات
موضوع	Learning disabilities
موضوع	کودان -- توان در یادگیری
موضوع	Learning disabled children
شناسه افزوده	کربلایی باقری، زهرا، ۱۳۵۵ -
شناسه افزوده	رجبی، داویدجانی، راهله، ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره	۶۰۴.۰۶
رده بندی دیویی	۶۱۰/۸۲۳۳۰۸۳
شماره کتابشناسی ملی	۵۶۸۷۵۴۴

تاثیر والدین بر روابط اجتماعی، اضطراب و ناتوانی‌های یادگیری کودکان

مؤلفان: محسن رجبی، زهرا کربلایی باقری، راهله حبیبی داویدجانی

ناظر فنی: جعفر حسینی‌فر

طراح و صفحه‌آرا: سینا حسینی

ویراستار ادبی: سمیه غامدی

ناشر: انتشارات نایاب

ویراستار علمی: فاطمه آذر

قطع و تیراژ: وزیری - ۱۰۰۰

ISBN: 978-622-202-091-0

نوبت و سال چاپ: اوّل - ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۰۲-۰۹۱-۰

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: افق

هرگونه چاپ و تکثیر (اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری و تهیه CD) از محتویات این اثر بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است و متخلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفان محفوظ است.

تماس با انتشارات: ۰۴۵۳۳۸۴۲۹۴۱-۰۹۱۴۷۴۱۵۶۶۴

www.nayabpress.ir

مشاوره جهت نشر: ۰۹۱۴۴۵۵۵۴۶۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مهارت‌های اجتماعی	۱
مفهوم مهارت‌های اجتماعی	۳
ویژگی‌های رفتار اجتماعی	۸
عوامل مؤثر در اجتماعی شدن	۹
۱- خانواده	۹
۲- گروه همسالان	۱۰
۳- نقش «خود» در اجتماعی شدن	۱۱
۴- نقش دیگران مهم و تعمیم یافته در اجتماعی شدن	۱۲
۵- نقش مدرسه در اجتماعی شدن	۱۳
مهارت‌های اجتماعی پایه	۱۳
مراحل آماده سازی مهارت‌های اجتماعی	۱۴
اجزاء تشکیل دهنده مهارت‌های اجتماعی	۱۵
خصوصیات افراد دارای مهارت‌های اجتماعی	۱۶
علل نقص در مهارت‌های اجتماعی	۱۷
روش‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی	۱۷
رویکرد جدید در تدریس مهارت‌های اجتماعی	۱۸
برخی از مهارت‌های اجتماعی لازم برای زندگی	۲۲
تأثیر والدین بر رشد اخلاقی کودکان؛ تحلیلی مربوط به حیطه اجتماعی	۲۵
حیطه علوم اجتماعی	۲۶
نظریه‌های سنتی ساختار تحولی	۲۸
ریشه‌های تجربی نظام اخلاقی	۲۸

۳۰	..... نقش عاطفه
۳۱	..... جنبه‌های شناختی واکنش والدین
۳۷	..... نظر قرآن در مورد اجتماعی بودن انسان
۴۰	..... نقش خانواده در ایجاد شخصیت اجتماعی در فرزندان
۴۵	..... پانزده اصل ارتباطی والدین با نوجوانان
۵۷	..... اضطراب
۵۹	..... تعاریف اضطراب
۶۰	..... فیزیولوژی اضطراب
۶۰	..... سبب‌شناسی اضطراب
۶۲	..... علائم اضطراب
۶۴	..... رویکردهای نظری به اضطراب
۶۵	..... نظریه‌های زیست شناختی اضطراب
۶۶	..... نظریه‌های روانکاوی
۶۸	..... نظریه‌های رفتاری اضطراب
۶۸	..... نظریه یادگیری شناختی - اجتماعی
۶۹	..... نظریه‌های شناختی اضطراب
۷۰	..... مفهوم سازی عمومی اختلال‌های اضطرابی
۷۳	..... عوامل مرتبط با اضطراب
۷۷	..... بخش فیزیکی
۷۹	..... بخش شناختی - ذهنی
۷۹	..... احساس شکست و طرد شدن
۸۰	..... انواع ترس‌های دوران کودکی
۸۲	..... ترس در برابر اضطراب
۸۳	..... اختلال‌های اضطرابی در کودکان
۸۴	..... اختلال وحشت‌زدگی
۸۵	..... هراس‌ها
۸۷	..... اختلال وسواس فکری و عملی

۸۸	اختلال فشار روانی پس از سانحه
۸۹	شیوه‌های ارتباطی والدین و تأثیر بر اضطراب کودکان
۹۱	شیوه چهارم یعنی اهمال ورزی
۹۱	درمان اختلال‌های اضطرابی
۹۲	الگو برداری
۹۳	خودگویی مثبت
۹۴	مداخله مرتبط با والدین
۹۶	دارو درمانی
۹۷	پیشنهاداتی رای والدین با کودکان مضطرب
۹۸	تأثیر محیط و وراثت بر اضطراب کودکان
۹۸	درمان‌های طبیعی برای اضطراب در کودکان
۱۰۰	واکنش مناسب به نگرانی‌ها، کودکان
۱۰۱	برای فعالیت‌های آرامش بخش برنامه‌ریزی کنید
۱۰۲	رفتارهای شجاعانه کودکان را تشویق کنید
۱۰۳	با کودکان تمرینات آرامش بخش انجام دهید
۱۰۴	تأثیر اضطراب بر تحصیل کودکان
۱۰۵	کاربردهای عملی
۱۱۶	ناتوانی‌های یادگیری
۱۱۸	تعریف اختلالات یادگیری
۱۲۰	درجه شیوع (فراوانی)
۱۲۱	ویژگی‌های کودکان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری
۱۲۴	ویژگی‌های نوجوان دارای اختلالات یادگیری
۱۲۴	انواع ناتوانی‌های یادگیری
۱۲۶	مشکلات متداول در نوشتن
۱۳۳	بی میلی در خواندن
۱۳۳	ویژگی‌های کودکان مبتلا به ناتوانی در ریاضیات
۱۳۳	علل ناتوانی‌های یادگیری

۱۳۷	.....	مراحل تشخیص ناتوانی‌های یادگیری
۱۳۹	.....	شیوه‌های ارزیابی
۱۴۱	.....	برنامه آموزشی کودکان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری
۱۴۳	.....	توصیه‌هایی برای رفع مشکلات خواندن و هجی کردن
۱۴۳	.....	توصیه‌هایی برای رفع مشکلات نوشتن
۱۴۴	.....	توصیه‌هایی برای رفع مشکلات حساب کردن
۱۴۵	.....	توصیه‌هایی برای رفع مشکلات نارسایی توجه
۱۴۶	.....	توصیه‌های کلی آموزشی
۱۴۷	.....	درمان ناتوانی‌های یادگیری
۱۴۹	.....	درمان از شیوه‌های تدریس
۱۵۱	.....	منابع و مأخذ

مهارت‌های اجتماعی

انسان موجودی اجتماعی است و به همین دلیل از لحظه تولد تا آخر عمر در اجتماع به سر می‌برد و دائماً در تعامل با انسان‌های دیگر می‌باشد. او دریافته است که در جمع بودن می‌تواند مشکلات او را مرتفع نماید و به همین منظور همواره یاد می‌گیرد که چگونه بایستی در جمع زندگی کند و نیازهای خود را ارضا نماید. بنابراین لزوم آموزش مهارت‌های اجتماعی در زندگی فرد مطرح می‌شود. این که چگونه و با چه کیفیتی در جمع حضور یابد و رفتارهای گروهی مناسب از خود نشان دهد. موضوع مهارت‌های اجتماعی کودکان بخشی از مسئله اجتماعی شدن آن‌هاست (سلیمانی و همکاران، ۱۳۸۸).

از بین تمامی سازمان‌هایی که نقش کلیدی در اجتماعی کردن افراد دارند، مدرسه اولین جایگاه رسمی تجربیات اجتماعی کودکان است و در این زمینه نقش تعیین کننده دارد. اجتماعی شدن فرایندی است که در آن هنجارها، مهارت‌ها، انگیزه‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای فرد شکل می‌گیرد. ایفای نقش کنونی یا آتی او در جامعه مناسب و مطلوب شناخته شود. در این فرایند، اقتساب و به کارگیری مهارت‌های اجتماعی و چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با دیگران، یکی از مؤلفه‌های اصلی رشد اجتماعی بخصوص در بین کودکان و نوجوانان محسوب می‌شود. بنا به تعریف، مهارت‌های اجتماعی به رفتارهای آموخته شده و مقبول جامعه اطلاق می‌شود. رفتارهایی که شخص می‌تواند با دیگران به نحوی ارتباط متقابل برقرار کند که به بروز پاسخ‌های مثبت و پرهیز از پاسخ‌های منفی بینجامد (ابطحی و ندری، ۱۳۹۰).

مهارت‌های اجتماعی، مجموعه توانمندی‌هایی است که موجب موفقیت در زندگی اجتماعی فرد می‌شود. هر فرد برای زندگی موفق در یک جامعه، علاوه بر مهارت‌های فردی به مهارت‌های دیگری نیاز دارد که از آن به نام مهارت‌های اجتماعی یاد می‌کنند. مهارت اجتماعی به مجموعه رفتارهای فراگرفته قابل قبولی گفته می‌شود که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر داشته و از عکس‌العمل‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند (ماتسون و بویسجولی^۱، ۲۰۰۸؛ به نقل از پورمختار، ۱۳۹۲).

فقدان مهارت‌های اجتماعی موجب چالش‌های اخلاقی برای افراد می‌شود. رشد اخلاقی حاصل تعامل بین طبیعت و تربیت است. اخلاق در نتیجه تعامل عواملی مانند نظرات

والدین، روش‌های انضباطی و همچنین انتخاب‌ها و اختیارات خود کودکان شکل می‌گیرد. کودک از تجارب اولیه خود برای تشخیص درست از غلط بهره می‌گیرد. در عین حال هنگامی که نیاز به تربیت و پرورش دارند، والدین به طور متعادل نیازهایشان را برآورده می‌سازند، بدین ترتیب یاد می‌گیرند در زندگی مقررات را بپذیرند و یاس‌ها را تحمل کنند. دوست داشتن افراطی و برآوردن نیازها صرف نظر از خواسته‌ها و نیازهای کودک، او را لوس می‌کند. این سبب می‌شود کودکان در اولین مراحل رشد اخلاقی براساس فردگرایی خودخواهان مغرور شوند. این مسأله برای کودکان دو ساله خوب است، برای شش ساله‌ها قابل تحمل و در ۱۲ ساله‌ها و یا سنین بالاتر مضر است (مختاری پور و سیادت، ۱۳۸۷).

از طرف دیگر، ناتوانی در مهارت‌های اجتماعی می‌تواند تقریباً تمام جنبه‌های زندگی یک دانش‌آموز را تحت تأثیر قرار دهد، زیرا موجب کاهش حساسیت وی نسبت به مردم و درک ضعیف او از موقعیت‌های اجتماعی می‌گردد. اختلال در مهارت‌های اجتماعی شاید فلج‌کننده‌ترین مشکلی باشد که می‌تواند یک دانش‌آموز به آن دچار شود. در ادبیات روان‌شناسی و تعلیم و تربیت، مشکل اجتماعی را به عنوان یک ناتوانی مجزا، اولیه و جدای از مشکلات آموزش مورد توجه قرار می‌دهند. ولی شکست در یادگیری و عملکرد تحصیلی، خود می‌تواند موجب بروز مشکلات اجتماعی و عاطفی ثانویه گردد. بطور کلی مشکل اجتماعی در ناکارآمدی تحصیلی می‌تواند بسیار مؤثر باشد (لرنر^۱، ۲۰۰۷؛ به نقل از شفیع نادری، ۱۳۹۰).